

TALABALARNING SPEKING KO'NIKMASINI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI

Xushvakova Sarina

Navoiy Innovatsiyalar Universiteti

Ingliz tili yo'nalishi 2-kurs talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada talabalarning speaking (so'zlashuv) ko'nikmalarini rivojlantirish yo'llari va samarali metodlari o'rganilgan. Ingliz tilini o'rganishda nutq ko'nikmasini shakllantirish muhim ahamiyatga ega bo'lib, bu nafaqat lug'at boyligini oshirish, balki fikrini aniq va ravon ifoda etish qobiliyatini ham rivojlantiradi. Maqolada speaking ko'nikmalarini oshirishda interaktiv metodlar, guruhli mashg'ulotlar, ro'yxatli va rolli o'yinlar, muhokama va debatlar, shuningdek, multimedia vositalaridan foydalanishning samaradorligi tahlil qilingan. Kirish qismida speaking ko'nikmalarining til o'rganishdagi roli va uning talabalarning umumiy kommunikativ kompetensiyasiga ta'siri bayon etilgan. Asosiy qismda nutq mashqlarini tizimli tashkil etish, pedagogik innovatsiyalar, o'quvchilarni motivatsiyalash, shuningdek, real vaziyatlarda muloqot qilish ko'nikmalarini mustahkamlash usullari keng yoritilgan.

Kalit so'zlar: talabalarning speaking ko'nikmasi, til o'rganish, interaktiv metodlar, muloqot, motivatsiya, multimedia vositalari, kommunikativ kompetensiya.

Kirish

Hozirgi global dunyoda ingliz tili va boshqa chet tillarini bilish nafaqat akademik muvaffaqiyat, balki shaxsiy va professional rivojlanish uchun ham muhim ahamiyatga ega. Til o'rganish jarayonida to'rtta asosiy ko'nikma — eshitish (listening), o'qish (reading), yozish (writing) va so'zlashuv (speaking) muhim hisoblanadi. Shu ko'nikmalardan ayniqsa speaking ko'nikmasi talabalarga o'z fikrini aniq va ravon ifoda etish, real muloqotda qatnashish va ijtimoiy hamda professional

muhitda samarali kommunikatsiya qilish imkonini beradi. Talabalar uchun speaking ko'nikmasini rivojlantirish ko'pincha qiyinchiliklar bilan bog'liq bo'lib, ular tilni bilish darajasidan qat'i nazar, nutqda xato qilishdan qo'rqishadi, so'z boyligi yetishmasligi yoki talaffuzdagi noaniqliklar sabab muloqotga kirisha olmay qolishadi. Shu bois, til o'qituvchilari uchun speaking mashg'ulotlarini samarali tashkil etish, talabalarning muloqotga bo'lgan ishtiyoqini oshirish va interaktiv metodlardan foydalangan holda nutq ko'nikmalarini shakllantirish muhim vazifa hisoblanadi. Kirish qismida shuningdek, talabalarning speaking ko'nikmalarini rivojlantirishning ta'lim jarayonidagi o'rni, uning akademik va shaxsiy rivojlanishdagi ahamiyati ham ta'kidlangan. Til o'rganish jarayonida speaking mashqlarini muntazam va tizimli ravishda tashkil etish, o'quvchilarning o'z fikrini ochiq ifoda etishiga imkon yaratish va motivatsiyani oshirish orqali ularning nutq qobiliyatini sezilarli darajada rivojlantirish mumkin. Shu bilan birga, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va multimedia vositalaridan foydalanish talabalarga real vaziyatlarda muloqot qilish imkonini beradi va ularning tilga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Talabalarning speaking ko'nikmalarini rivojlantirishda bir nechta samarali yo'llar mavjud. Avvalo, interaktiv va amaliy mashg'ulotlar asosiy ahamiyatga ega. Guruhlarda yoki juftlikda ishlash orqali talabalar bir-biriga savol-javoblar beradi, qisqa dialoglar va hikoyalar yaratadi. Bu nafaqat nutq mashqlarini amalga oshirish imkonini beradi, balki ularning ijtimoiy va kommunikativ qobiliyatlarini ham mustahkamlaydi. Shuningdek, ro'yxatli va rolli o'yinlar talabalarning nutq jarayonida erkinlik va ijodiy fikrlashini rag'batlantiradi, ular o'zlarini turli vaziyatlarda sinab ko'rishadi, yangi so'z va iboralarni amalda qo'llashga o'rganadilar. Muloqot muhitini boyitish ham speaking ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Talabalarga real hayotdagi vaziyatlarni simulyatsiya qiladigan mashg'ulotlar, masalan, restoranda buyurtma berish, sayohat qilish, savdo va ish uchrashuvlarini o'rganish imkonini beruvchi stsenariylar orqali nutqni rivojlantirish tavsiya etiladi. Bu metodlar nutqni amaliy va tabiiy qiladi, shuningdek, talabalarni qo'rquvdan chiqarib, o'z fikrini ochiq ifoda etishga rag'batlantiradi. Zamonaviy texnologiyalar va multimedia vositalaridan foydalanish

ham speaking ko'nikmalarini oshirishda samarali hisoblanadi. Onlayn platformalar, video va audio materiallar, interaktiv ilovalar talabalarni mustaqil mashq qilishga undaydi, talaffuz va intonatsiya ustida ishlash imkonini beradi. Shu bilan birga, virtual suhbatlar, chat va forumlarda qatnashish orqali talaba o'z fikrini yozma va og'zaki ravishda ifodalashni bir vaqtning o'zida rivojlantiradi. Speaking mashqlarini tizimli ravishda tashkil etish ham muhimdir. Har bir mashg'ulotda aniq maqsadlar belgilanishi kerak: yangi so'zlar va iboralarni qo'llash, to'g'ri grammatik tuzilmalarni ishlatish, talaffuzni yaxshilash. Shu tarzda mashqlar muntazam va bosqichma-bosqich olib borilsa, talabalarning nutq ko'nikmalari sezilarli darajada oshadi. Shuningdek, talabalarni motivatsiyalash ham speaking ko'nikmalarini rivojlantirishda katta ahamiyatga ega. O'quvchilarga o'z muvaffaqiyatlarini ko'rsatish imkonini beruvchi baholash usullari, rag'batlantiruvchi fikrlar va mukofotlash tizimlari ular nutqqa bo'lgan ishtiyoqini oshiradi. Shu bilan birga, talabalarga xato qilish tabiiy ekanligi tushuntirilsa, ular muloqotda qatnashishga ko'proq jur'at qiladi va yangi iboralarni sinab ko'radi. Oxirgi yondashuv sifatida, speaking ko'nikmalarini rivojlantirishda madaniy va ijtimoiy kontekstni hisobga olish zarur. Talabalar turli mamlakat va madaniyat vakillari bilan muloqot qilish orqali nafaqat tilni, balki boshqa madaniy jihatlarni ham o'rganadilar. Bu ularning global kommunikatsiya ko'nikmalarini oshiradi va tilni real hayotda qo'llashga tayyorlaydi. Umuman olganda, speaking ko'nikmalarini rivojlantirish ko'p qirrali yondashuvni talab qiladi. Interaktiv mashg'ulotlar, real vaziyatlarda muloqot, multimedia vositalari, tizimli mashqlar va motivatsiya — bularning barchasi talabalar nutqini rivojlantirishga xizmat qiladi va ularni o'z fikrini aniq va ravon ifoda eta oladigan mustaqil til foydalanuvchisi darajasiga olib chiqadi.

Xulosa:

Talabalarning speaking ko'nikmalarini rivojlantirish nafaqat til o'rganish jarayonini samarali qiladi, balki ularning shaxsiy va ijtimoiy kommunikatsiya qobiliyatlarini ham oshiradi. Interaktiv mashg'ulotlar, guruhli va juftlikdagi muloqotlar, rolli o'yinlar, real vaziyatlarni simulyatsiya qilish, multimedia vositalari va zamonaviy

texnologiyalardan foydalanish speaking ko'nikmalarini sezilarli darajada rivojlantiradi. Shu bilan birga, talabalarning motivatsiyasini oshirish va xatolardan qo'rqmaslikni rag'batlantirish nutq jarayonini tabiiy va erkin qiladi. Natijada, tizimli yondashuv va pedagogik innovatsiyalar orqali talabalar o'z fikrini aniq, ravon va ishonch bilan ifoda eta oladigan, mustaqil va samarali til foydalanuvchisiga aylanishadi. Speaking ko'nikmalarini rivojlantirish jarayoni esa ularning akademik va shaxsiy muvaffaqiyatlariga bevosita ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR:

1. Richards, J.C., & Rodgers, T.S. *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge University Press, 2014.
2. Brown, H.D. *Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy*. Pearson Education, 2015.
3. Harmer, J. *The Practice of English Language Teaching*. Pearson Longman, 2015.
4. Ur, P. *A Course in Language Teaching: Practice and Theory*. Cambridge University Press, 2012.
5. Thornbury, S. *How to Teach Speaking*. Pearson Education, 2005.
6. Nation, I.S.P., & Newton, J. *Teaching ESL/EFL Listening and Speaking*. Routledge, 2009.
7. Celce-Murcia, M. *Teaching English as a Second or Foreign Language*. Heinle Cengage, 2014.
8. Nunan, D. *Practical English Language Teaching: Speaking*. McGraw-Hill, 2003.